

POLIS

REVISTĂ DE ȘTIINȚE POLITICE

Volum VII, Nr. 3 (25), Serie nouă, iunie-august 2019

CENTENARUL VOTULUI UNIVERSAL, MASCULIN DIN ROMÂNIA 23

Centenarul României în debaterile Polis 23
Redacție Revista Polis

Evoluția sau învelișe parlamentare. Analiză comparativă
a Parlamentului României după Tratatul Unire și a celui
actual 25
Dănel VANDU

INTERVIU 35

Alexandra Rada: „Experiența sistemului de trei decenii s-a
dovădit a fi inutilă din moment ce nu s-a servit unei reforme
electorale” 35
Sorin BUCANEA

VARIA 41

Polónia – în revistă intelectuală de referință de la Polonya
socialiste et sa domestication post 1989 41
Benois DRWENKI

Criza democrațiilor occidentale: între post-democrație,
extremism și ascendența populismului
1989-2019 67
Cristian I. BĂGĂȚĂ, Vladan-Adrian COȘȚEA

Implicații practice și teoretice privind statutul persoanelor
în conflictul brexitului 83
Ana VOZARI CERNEA

Revista POLIS 93
ISSN 1221-9782

SUMAR

EDITORIAL

Votul universal în România Mare. Pledoarii și critici doctrinare

Cristian BOCANCEA

5

CENTENARUL VOTULUI UNIVERSAL MASCULIN DIN ROMÂNIA

23

Centenarul României în dezbaterile Polis

Redacția Revistei Polis

23

Evoluție sau involuție parlamentară. Analiză comparativă a Parlamentului României după Marea Unire și a celui actual

25

Dacian VASINCU

INTERVIU

35

Alexandru Radu: „Experiența electorală de trei decenii s-a dovedit a fi inutilă, din moment ce nu a servit unei reforme electorale”

35

Sorin BOCANCEA

VARIA

41

***Polityka* – la revue intellectuelle de référence de la Pologne socialiste et sa domestication post 1989**

41

Bruno DRWESKI

Criza democrațiilor occidentale: între post-democrație, extremism și ascensiunea populismului

67

Ciprian NEGOIȚĂ, Vladimir-Adrian COSTEA

Implicații practice și teoretice privind statutul persoanelor în contextul Brexit-ului

83

Ana VĂRZARI CERNEGA

From neo-liberalism to religious conservatism: The ideological journey of public intellectuals in Romania

93

Dragoș DRAGOMAN

De la revizionism și falsificarea trecutului la discursul pro-european și invers. Ce au spus, în 30 de ani, președinții României de după 1989 despre actul de la 23 august 1944 Alexandru MURARU	115
Traectorii ale reformării mediului carceral în spațiul românesc. Raportarea politicilor penale la trupul și sufletul persoanelor condamnate Vladimir-Adrian COSTEA	125
RECENZII	153
Sorin Bocancea & Doru Tompea, <i>Două decenii de comunism în Iașul universitar. Presa studențească</i> Georgeta CONDUR	153
Radu Carp, <i>Religion in the Public Sphere. The European and the National Perspectives</i> Nicolae DRĂGUȘIN	159
Note despre autori	161
Instrucțiuni pentru autori	165
Instructions to authors	168

CENTENARUL VOTULUI UNIVERSAL MASCULIN DIN ROMÂNIA

Centenarul României în dezbaterile *Polis*
(Romania's Centenary in the *Polis* debates)

Redacția revistei *Polis*

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
IAȘI

în cadrul Programului Centenar

organizează proiectul
Centenarul României în dezbaterile *Polis*

Prezentul număr este cel de-al VII-lea realizat în cadrul proiectului „Centenarul României în dezbaterile *Polis*”, realizat de Universitatea „Petre Andrei” din Iași, Institutul de Studiere a Ideologiilor și Primăria Municipiului Iași, în cadrul „Programului Centenar”. Cu el se încheie proiectul, al cărui scop a fost sensibilizarea opiniei publice cu privire la importanța Centenarului României și aducerea în atenție de către profesioniști din domeniul socio-uman și din domenii conexe a unor evenimente și date necunoscute până în prezent publicului.

Obiectivele sale au fost:

1. Antrenarea unui număr cât mai mare de cercetători din domeniul științelor socio-umane și al domeniilor conexe, precum și a cât mai multor personalități ale vieții publice din România mare în dezbaterile evenimentelor ce au stat la originea formării României întregite.
2. Realizarea unor lucrări științifice pe tema Centenarului României.
3. Editarea a șapte numere pe teme legate de Centenarul României ale revistei *Polis*.
4. Organizarea a șapte dezbateri pe temele tratate în numerele tematice ale revistei *Polis*.
5. Lansarea numerelor tematice ale revistei *Polis* în cadrul dezbaterilor.

Proiectul a fost realizat în jurul revistei de științe politice *Polis*, ce aparține Facultății de Științe Politice și Administrative a Universității „Petre Andrei” din Iași (revistă cotate în baze de date internaționale). Întrucât revista este trimestrială, proiectul a prevăzut organizarea unor dezbateri, cu prilejul lansării numerelor, la care să fie invitați specialiști în științe socio-umane și în domenii conexe (dintre care doi contribuitori la numărul tematic), personalități ale vieții publice din toate provinciile istorice ale României mari (adică inclusiv din Republica Moldova și din Bucovina), studenți și elevi.

Până în prezent, au fost organizate șase asemenea dezbateri. Prima dezbateri, cu tema „Basarabia și România. După 100 de ani”, s-a desfășurat pe 26 martie 2018 la Ateneul Tătărași din Iași și i-a avut ca invitați pe prof. univ. dr. Radu Carp, de la Facultatea de Științe Politice a Universității din București, și pe lect. univ. dr. Marius Văcărelu, de la Școala Națională de Științe Politice și Administrative din București. A doua dezbateri, cu tema „România în Marele Război”, s-a desfășurat pe 8 iunie 2018 la sediul Universității „Petre Andrei” din Iași și i-a avut ca invitați pe prof. univ. dr. Sabin Drăguliu, Prodecan al Facultății de Științe Politice și Administrative a Universității „Petre Andrei” din Iași, și pe istoricul și deputatul Daniel Gheorghe. A treia dezbateri, cu tema „Ideea națională după Marea Unire”, s-a desfășurat pe 1 octombrie 2018 la sediul Universității „Petre Andrei” din Iași și i-a avut ca invitați pe istoricul Sorin Antohi și pe jurnalistul Petre M. Iancu. A patra dezbateri, cu tema „Bucovina și România. După 100 de ani”, a avut loc pe 29 noiembrie 2018, la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”, invitați fiind eseistul și istoricul Sorin Antohi și prof. univ. dr. Sorin Bocancea, Rectorul Universității „Petre Andrei” din Iași. A cincea dezbateri, cu tema „Centenarul Arhivei pentru Știința și Reforma Socială”, a avut loc pe 1 aprilie 2019, la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași, invitați fiind prof. univ. dr. Zoltán Rostás și cercetătorii din „Cooperativa Gusti”. A șasea dezbateri, cu tema „România Mare. De la Alba Iulia la Trianon”, a avut loc pe 4 iunie 2019, în sala Senatului Universității „Petre Andrei” din Iași, invitați fiind cercetătorul principal Florin Cîntic, Directorul Arhivelor Naționale, Filiala Iași, și prof. univ. dr. Sabin Drăguliu. Toate dezbaterile au fost reflectate în emisiuni ale unor posturi locale sau naționale de televiziune.

Proiectul se va desfășura până pe data de 30 septembrie 2019.

Partenerii sunt: Editura Institutul European, Agerpres, Revista *Polis* și Tele Moldova Plus.

Evoluție sau involuție parlamentară. Analiză comparativă a Parlamentului României după Marea Unire și a celui actual

(Parliamentary evolution or involution. Comparative analysis of the Parliament of Romania after the Great Union and the current one)

Dacian VASINCU

Abstract: *The present study is a brief analysis of the evolution of Romanian parliamentarism, starting from the organization and the political impact of the first Parliament of the Great Romania after the end of the First World War and the national reunification. Using the comparative technique and the SWOT diagnostic analysis I will try to have a comparison between what was 100 years ago and what happens according to the current Legislative structure of the 2016-2020 mandate. The main premises of the article are based on the political configuration after the First World War, a brief history of the realities of that time and the impact of the decisions of those years on future generations. The justification of these premises is also evidenced by the data taken from the reality of then and now.*

The conclusions of the article will take into consideration the interpretation given by the diagnostic analyzes used, in order to highlight the evolution or the involution of the objectives of the political class in the last one hundred years.

Keywords: *parliamentary parties, The Great Union of Romania, SWOT diagnostic analysis, parliamentarism, the first parliamentary elections.*

Organizarea primului Parlament al României Mari

Sistemul electoral imprimat de Constituția de la 1866 avea în centru votul censitar, ce asigura dominația claselor privilegiate, în special și în contextul „creșterii ponderii economice și a rolului social al burgheziei”¹. Însă alegerile parlamentare din 1919

au fost precursorile lansării reformelor politice, economice și administrative, îndeosebi votul universal și reforma agrară, care au determinat schimbări vizibile în mentalul colectiv al populației, stimulând participarea publică la acțiunile politice. După ele, pluralismul politic a căpătat o deosebită amploare, iar în deceniile interbelice, care au cunoscut atât

perioade de stabilitate politică, cât și de instabilitate, s-au cristalizat noi doctrine politice, care au acoperit întregul spectru politic, de la extrema stângă la extrema dreaptă. Este și perioada în care unele partide tradiționale au părăsit arena politică.

Principalele partide care vor activa în primul Parlament al României Mari vor pune amprenta ideologică a formării noului cadru al parlamentarismului interbelic. O primă urmare a reformelor de după război și a creării României Mari a constituit-o diversificarea vieții politice, fragmentarea spectrului politic, până atunci stabil și dominat de numai două partide politice, cel Conservator (constituit în 1871) și cel Liberal (1875). Partidul Conservator, ale cărui merite în constituirea României moderne sunt de necontestat, s-a dezintegrat îndată după efectuarea reformei agrare și adoptarea votului universal. Guvernul filogerman al lui Al. Marghiloman a căzut după intrarea României în război. Sub președinția lui Take Ionescu, conservatorii vor reveni o dată la putere, dar numai pentru 30 de zile (1922), dispărând apoi cu totul din viața politică a țării. La alegerile din 1919, Partidul Conservator a obținut 3,89% din voturi (16 mandate), la cele din 1920 numai 2,82% (4 mandate), iar în 1922 nu a reușit să obțină nici un mandat în Parlament.

Partidul Național-Liberal a continuat să joace un important rol politic, reprezentând în practică cel mai puternic partid politic al perioadei interbelice. Liberalii au condus neîntrerupt din 1914 până în 1919 (cu

o scurtă întrerupere între martie-noiembrie 1918), când, asemenea altor partide liberale europene, au pierdut alegerile organizate de ei pe baza votului universal. După o scurtă perioadă de organizare și extindere în teritoriile alipite, liberalii s-au reîntors la putere, cârmuind cu autoritate între 1922 și 1928 (cu o întrerupere între martie 1926 și iunie 1927) și între 1933 și 1937. Perioada 1922-1926 a fost epoca celor mai mari succese liberale, guvernul lui I.I.C. Brătianu rezolvând cu pricepere problemele dificile ale organizării noului stat întregit, ale unificării celor patru regiuni atât din punct de vedere administrativ, cât și legislativ.

Partidul Național-Țărănesc a fost principalul partid de opoziție al perioadei interbelice. El a fost creat în 1926, prin fuzionarea Partidului Național Român din Transilvania, condus de Iuliu Maniu, cu Partidul Țărănesc, înființat de Ion Mihalache în Vechiul Regat (1918). Deși aveau o bază socială mult mai largă decât liberalii, național-țărăniștii nu au guvernat decât foarte puțin, între 1928 și 1931 și între 1932 și 1933, nereușind să se impună ca un autentic și eficient partid de guvernământ. Condus de lideri formați în mediul austro-ungar din punctul de vedere al reperelor morale și comportamentale, dar lipsiți de abilitatea și suplețea politică a liberalilor, țărăniștii au făcut mai multe greșeli tactice, cum ar fi acceptarea revenirii în țară a principelui Carol (1930) sau „alianța” electorală cu Mișcarea Legionară (1937).

Alegerile pentru primul Parlament al României Mari au avut loc în noiembrie 1919. Au fost aleși 560 de deputați și senatori. Partidul Național din Transilvania a obținut cele mai multe mandate (169), urmat de gruparea politică țărănistă (Partidul Țărănesc împreună cu Partidul Țărănesc din Basarabia), care a obținut aproape un sfert dintre locurile parlamentare, și de național-liberali.

Alegerile din 1919 s-au desfășurat în baza a trei legi electorale. Prima a fost publicată în 16 mai 1918 și a înlocuit principiul „votului censitar” cu cel al „votului universal”. Primul articol al legii spunea că „toți cetățenii români majori vor alege prin vot obștesc obligatoriu, egal, direct și secret”. Trebuie să subliniem faptul că dreptul la vot îl aveau doar bărbații, femeile fiind exceptate de la exercitarea acestuia. Votul universal a rămas la nivel de deziderat, urmând a dobândi consistență începând cu revizuirea constituțională din 20 iulie 1917, când legea modificatoare a art. 57 din Constituție a consfințit, numai pentru deputați, faptul că aceștia puteau fi aleși de cetățenii români majori prin vot universal, egal, secret, direct și obligatoriu pe baza reprezentării proporționale.

Autoritățile au constatat ulterior o mare încurcătură: legea era valabilă doar în Vechiul Regat și în Basarabia. Situația s-a îndreptat în august 1919, când s-a publicat câte o lege electorală pentru Transilvania, respectiv Bucovina. Din lucrarea *Modernizarea sistemului electoral din România (1866-1937)*, semnată de Sorin Radu,

aflăm că decretul-lege care cuprindea dispoziții privitoare la alegerile pentru Adunarea Deputaților și Senat în Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș impunea scrutinul majoritar. Alegerile urmau să fie organizate în circumscripții uninominale din care provenea cea mai mare parte a celor 205 deputați și 86 de senatori. Mai aflăm că reprezentarea proporțională era admisă, prin excepție, în cazul orașelor municipii: Arad, Oradea, Cluj-Napoca și Timișoara, din care proveneau câte doi deputați. „Competiția electorală a antrenat un număr de 25 de partide și partidulețe politice. Printre formațiunile care au contat în ochii alegătorilor s-au numărat Partidul Național Liberal, Partidul Conservator, Partidul Național din Transilvania, Partidul Țărănesc din Basarabia, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, Partidul Poporului și gruparea politică creată de marele istoric Nicolae Iorga”, notează Grigore Toloacă.

Cronologic, evenimentele electorale au decurs astfel: pe 2 octombrie 1919, la zece luni de la actul istoric de la 1 decembrie 1918, Regele Ferdinand a semnat decretul de convocare a alegerilor pentru Adunarea Deputaților și a Senatului, la care erau chemați să participe, pentru prima oară împreună, locuitorii Vechiului Regat al României, ai Basarabiei, ai Bucovinei și ai Transilvaniei. Misiunea lor era aceea de a alege Parlamentul Marii Uniri și, prin aceasta, de a pune bazele politice ale noii organizări statale. Scrutinul, primul bazat pe principiul votului

universal, s-a desfășurat în prima decadă a lunii noiembrie 1919: în zilele de 2, 3 și 4 noiembrie pentru alegerea Adunării Deputaților și în zilele de 7, 8 și 9 noiembrie pentru alegerea Senatului².

Rezultatele au adus o mare satisfacție alegătorilor din Ardeal. Partidul Național din Transilvania a obținut cele mai multe mandate în noul parlament al țării: 169. Pe listă urmau liberalii cu 100 de mandate, iorgheștii cu 18, conservatorii cu 13 și socialiștii cu 7. Restul mandatelor le-au revenit celorlalte grupări politice participante la alegerile din 1919.

Cum nici una dintre formațiunile politice nu a obținut majoritatea de 50% plus unu, era nevoie de o coaliție de partide care să formeze majoritatea necesară. „Târguilele” au durat până la mijlocul lunii decembrie 1919, când s-a format primul guvern al României Mari. În fruntea executivului era transilvăneanul Alexandru Vaida-Voevod. În perioada în care prim-ministrul a participat la Conferința de Pace de la Paris, interimatul la Guvern a fost asigurat tot de un transilvănean, Ștefan Ciceo Pop. Portofoliul Lucrărilor Publice a fost ocupat de un alt ardelean, Octavian Goga³. La 25 noiembrie, s-a încheiat un acord de colaborare între Partidul Național, Partidul Țărănesc, Partidul Naționalist-Democrat, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina și Partidul Țărănesc din Basarabia pentru constituirea unui bloc parlamentar.

La 20 noiembrie 1919, la Ateneul Român (Palatul Adunării Deputaților se afla în renovare), își începea

lucrările primul Parlament al României de după Marea Unire. Fastul și solemnitatea au fost pe măsură. „Lucrările legislativului au debutat, conform cutumei încetățenite, în prezența regelui Ferdinand, care a citit obișnuitul mesaj. De data aceasta, se înțelege, cu conotații speciale. Printre parlamentarii din primele rânduri din sală se aflau și dintre cei veniți din Transilvania: Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, Ștefan Ciceo Pop, M. Popovici, Sever Dan, Sever Bocu, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu. Pe toți îi unise lupta activă pentru drepturile românilor din Ardeal și pentru Unirea cu țara”, scrie Grigore Toloacă în revista *Dacoromania*.

Guvernul a căzut însă în martie 1920, în urma eșecului proiectului de lege agrară prezentat regelui Ferdinand și a încheierii unui acord între Ion I.C. Brătianu, liderul Partidului Național Liberal, și Alexandru Averescu, conducătorul Ligii Poporului (care a devenit Partidul Poporului), acesta din urmă fiind solicitat să formeze noul guvern. Astfel, după demiterea guvernului condus de Alexandru Vaida Voevod, Regele Ferdinand a semnat decretul dizolvării Corpurilor Legiuitoare și a convocat corpul electoral pentru noi alegeri în zilele de 25-27 mai, pentru alegerea deputaților, și în 30-31 mai, pentru senatori. La alegerile din mai 1920, Partidul Național nu a obținut decât 27 de mandate în Adunarea Deputaților, Partidul Poporului reușind să valorifice calitatea de partid de guvernare și să obțină majoritatea, cu 206 mandate.

Analiză SWOT a importanței mandatului parlamentar 1919- 1920

Așa cum reiese din cele arătate mai sus, primele alegeri parlamentare și constituirea primului Parlament al României Mari au reprezentat un progres, prin aplicarea unei legislații relativ noi, inclusiv votul universal acordat doar bărbaților, precum și prin reformele instituționale parțial demarate încă din 1918. Pentru înțelegerea efectului primelor alegeri după Marea Unire și a activității parlamentare în mandatul 1919-1920, am recurs la tehnica de diagnosticare metodologică SWOT.

1. Puncte slabe:

– neînțelegerile politice cauzate de viziunile ideologice și de influența externă dintre parlamentarii proveniți din Transilvania, Banat, Bucovina, Maramureș și Basarabia și cei din Vechiul Regat;

– lipsa de integrare și centralizare a actelor normative care ar fi trebuit să definitiveze recunoașterea tuturor provinciilor românești ca parte juridică a României Mari (fapt finalizat ulterior, în perioada 1921-1922);

– eterogenitatea componenței Parlamentului și absența unui prag electoral, fapt ce producea periodic tensiuni în promovarea deciziilor parlamentare;

– orgoliile parlamentarilor cu experiență proveniți din rândul conservatorilor, liberalilor și țărăniștilor/socialiștilor care nu susțineau cu *know-how*-ul lor demersurile parlamentare noi.

2. Puncte tari:

– aportul decizional al Regelui Ferdinand în dorința de a monitoriza simbolic gestionarea activității primului an parlamentar;

– efervescența și entuziasmul patriotic al parlamentarilor din Legislativ, cu speranțe în desăvârșirea aplicării actului Marii Uniri;

– politicieni cu experiență decizională, specialiști din diverse domenii de activitate (militari, avocați, ingineri, doctori), proveniți din funcții de conducere sau de administrație de la nivelul Imperiului Austro-Ungar, al Imperiului țarist și al vechiului Regat al României;

– profesioniști și tehnicieni care înțelegeau necesitatea formării unui corp de specialiști necesari noului Parlament al României;

– inițierea și adoptarea rapidă a actelor de recunoaștere a Unirii provinciilor istorice cu țara-mamă, precum și a primelor acte privind votul universal, reforma agrară și reformele instituționale (armata, învățământul, primele programe de ajutor social);

– se decid prin legi și se dezbate propuneri legislative privind centralizarea principalelor active financiare și instrumente de creditare din Transilvania și Bucovina (aflate până în anul 1919 sub controlul autorităților maghiare, austriece și al diverșilor intermediari financiari) cu cele din Vechiul Regat, sub apanajul Băncii Naționale a României;

– activitate parțial voluntară (nu exista încă aplicat formal conceptul de „remunerație parlamentară”) și vocațională, precum și un program prelungit al ședințelor de dezbateri a

inițiativelor legislative necesare uniformizării legislației naționale.

3. Oportunități:

- declarația Regelui Ferdinand privind reforma agrară, motivantă pentru populația din mediul rural (țărănimea și micii producători agricoli);

- Conferința de Pace de la Paris și Războiul Civil din Rusia;

- noua geopolitică europeană favorabilă formării noilor state naționale sau recuperării teritoriilor pierdute: Polonia, Ceho-Slovacia, Iugoslavia și Italia;

- tensiunile sociale din statele aparținând vechilor imperii (Ungaria, Germania, Austria) favorizau formarea unor alianțe militaro-diplomatice de control asupra acestor țări pentru preîntâmpinarea unor atacuri asupra României, Poloniei, Ceho-Slovaciei, Regatul Sârbo-Croato-Sloven (devenit Iugoslavia).

4. Amenințări

- pretențiile Rusiei Sovietice și nerecunoașterea alipirii Basarabiei la România;

- creșterea amenințătoare a comunismului și fascismului în Europa;

- apariția pe cenușa fostelor imperii a unor noi state totalitare și dictatoriale: Ungaria comunistă a lui Béla Kun, Italia lui Mussolini, zorii nazismului în Germania;

- repercusiunile războiului asupra situației economiei globale și prefigurarea mării crize din 1929-1933.

Pe scurt, prin această analiză se pot identifica elementele privind importanța primului Parlament al României Mari, iar interpretarea acestei metode o vom detalia în comparație cu parlamentarismul actual.

Evoluția realității parlamentare din 2016 până în prezent

Legislativul românesc a cunoscut după 1989 o serie de schimbări, cele mai importante înregistrându-se după introducerea, în 2008, a votului uninominal și revenirea, în 2016, la votul pe liste. Puterea decizională a parlamentarilor români – mai precis, influențată de transferul de la votul pe listă (dominat absolut de decizia conducerii partidelor politice) – la sistemul de vot uninominal. Aceasta a reprezentat o tranziție de la hegemonia decizională centralizată a partidelor politice la forța locală a respectivelor formațiuni (vot ce a reprezentat o tranziție neînțeleasă și greșit aplicată). Această delegare a fost parțial înlocuită începând cu anul 2016, cu o „reinventare” a vechiului sistem al votului pe listă, fapt ce demonstrează adaptabilitatea sistemului parlamentar la ambițiile politice creionate după 1990 (comparativ cu sistemul aplicat după Marea Unire, când organizarea tipului de scrutin electoral a rămas neschimbat timp de 20 de ani).

Pentru înțelegerea analizei diagnostice pe care o voi realiza, trebuie să ținem cont de evoluția elitei politice postdecembriste, precizând etapele de modificare a mentalului politic parlamentar. Între 1990 și 2000, elita parlamentară era formată atât din indivizi formați în perioada interbelică (mă refer la seniorii partidelor istorice), cât și din cei formați în comunism. Acest fapt a condus la rezultate neașteptate pentru societatea românească: fenomenul

Piața Universității, mineriadele, colapsul/distrugerea asistată a mării industrii sectoriale, disponibilizările din sectorul economic, primele fapte mari de corupție din domeniul bancar, jocul piramidal CARITAS, afacerea FNI etc. Între 2000 și 2012, elita parlamentară s-a împărțit dihotomic între stânga și dreapta, între oligarhi și „apărătorii dreptății”, mai precis între cea cu metehne neocomuniste, dar îmbrăcată în forme de comunicare democratică și cea care înțelegea nemulțumirile maselor și încerca democratizarea și parcurgerea etapelor spre statul de drept, descentralizare administrativă și diminuarea corupției la nivelul puterilor locale și centrale. Între 2012 și 2016, și-a făcut apariția o nouă serie de politicieni, cu putere politică limitată față de cea deja existentă, care au intrat în contradicție cu comportamentul rudimentar și constant al parlamentarilor apăruiți imediat după revoluție. Acești „lupi tineri” sunt împărțiți în două categorii: una adeptă a interesului personal, cu dorința de a avea acces la toate palierele decizionale, și alta, formată din cei aflați sub influența școlarizării vest-europene sau americane, care combină interesul personal cu cel de grup, cu o viziune politică raționalistă, fără sentimentalismele politice existente în trecut⁴. Această a doua grupare a elitei parlamentare s-a epuizat după alegerile parlamentare din decembrie 2016, când a devenit dominantă elita caracterizată de un pragmatism cu obiective pe termen scurt și mediu, ce a optat pentru control centralizat al instituțiilor, în

special al celor judiciare, bagatelizarea conceptului de *corupție*, reșezarea geopolitică a României în contextul conflictelor regionale (prin acțiuni de apropiere fie de Occident, fie de Rusia sau, mai nou, de Israel), cu riscul eliminării variantelor de compromis. Cele evidențiate fac subiectul următoarelor analize diagnostice care va identifica evoluția sau involuția cadrului decizional legislativ din 2016 până în prezent.

1. *Puncte slabe:*

- autosuficiența organizatorică, cu comportamente specifice începutului anilor '90;

- perpetuarea unui clientelism la nivelul aparatului de specialitate al celor două Camere;

- demotivarea funcționarilor publici parlamentari performanți prin limitarea activităților de tip management prin obiective (fără interes partizan);

- creșterea numerică a funcționarilor politici pe posturi de funcție publică, având un rol de etatizare a deciziilor parlamentare în favoarea unei singure formațiuni politice;

- scăderea gradului de eficiență a activităților parlamentare și subordonarea deciziilor monopolitice și guvernamentale;

- stereotipie a acțiunilor parlamentare și lipsa fondului proiectelor legislative (proponeri legislative, interpelări etc.), în contrast cu cantitatea de formă a acestora;

- transparență de fațadă a formelor de control parlamentar, în special etatizarea comisiilor de anchetă parlamentară privind monitorizarea acti-

vițiilor instituțiilor publice și de siguranță națională.

2. Puncte tari

- existența unor politicieni cu experiență parlamentară ce reprezintă echilibrul unor valori instituționale;

- continuitatea unor metode de lucru tipice și cu rezultate în aplicarea procedurilor parlamentare (etapele și formele procedurii legislative);

- informatizarea activității parlamentare și dinamizarea organizării de tip electronic la nivelul structurii de conducere și de execuție a Parlamentului României;

- menținerea unei ierarhizări parlamentare, prin compromis transparent, în scopul echilibrării deciziilor legislative asupra domeniilor de interes public (de exemplu, dezbaterile proiectelor de acte normative din domeniul justiției, dezbaterile proiectului legii bugetului de stat conform procedurilor constituționale din 2001, proiectele și strategiile privind PIB-ul în domeniul educației, militar etc.);

- păstrarea unei aparențe instituționale cu efecte pozitive în raportul guvernare-opoziție parlamentară.

3. Oportunități

- 2019 – facilitățile oferite din perspectiva conducerii Consiliului UE;

- clarificarea unor orientări legislative și identitare cu privire la aplicarea *aquis*-ului european în contextul Președinției Consiliului UE;

- platformele de e-guvernare și social-media pentru dezbaterile și creșterea gradului de interes public privind politicile și procedurile parlamentare;

- evoluția tehnologiilor inovatoare, la nivel global, în domeniul mediației actului parlamentar;

- apariția unor oportunități de identificare a unor forme de creștere a interesului opiniei publice, prin crearea de conferințe online între aleși și alegători.

4. Amenințări

- dezamăgire și nemulțumire a unei categorii mari din electorat (peste 70%, conform ultimelor sondaje publice) față de efectele deciziilor parlamentare asupra politicilor publice naționale (educație, sănătate, sistem de pensii și salarizare);

- contextul internațional în continuă schimbare (alegerile europarlamentare de la nivelul Europei, alegerile parlamentare din Republica Moldova, alegerile parțiale sau parlamentare din diferite state europene și asiatice), schimbarea raportului de forțe din Orientul Apropiat, creșterea naționalismului și extremismului la nivelul parlamentelor din statele UE;

- interesele unor regionalizări etnice sub forma autonomiei teritoriale, susținute din Ungaria și Rusia, pe fondul unei lipse de reacție legislativă din partea Parlamentului României;

- existența unei potențiale noi crize economice cu diverse efecte la nivelul țărilor membre ale Uniunii Europene, dar și cu efecte instituționale, inclusiv la nivelul activității Parlamentului României.

Concluzii

Prin cele două scurte analize SWOT se poate observa evoluția pozitivă sau negativă (depinde de interpretarea fiecăruia) a clasei politice parlamentare românești atunci

când au fost într-un moment de cotitură istorică. Adaptabilitatea ideologică, polarizarea între două sau trei curente de opinie politică reprezintă asemănări privind tipologia primilor parlamentari după Marea Unire și aleșii actuali.

Apariția unor noi forțe parlamentare ca efect al războiului și reîntregirii naționale (Partidul Național din Transilvania și formațiunile aliate din Bucovina și Basarabia, precum și Liga/Partidul Poporului a generalului/mareșalului Averescu) poate fi corelată doar ca forță electorală, și nu ideologic cu ce se întâmplă aproape 100 de ani mai târziu, în decembrie 2016, când se cristalizează „brandul” Uniunea Salvați România (USR), precum și oportunismul liberalilor lui Călin Popescu Tăriceanu, care înființează ALDE asemănător doar ca formă a adaptabilității Partidului Conservator al lui Take Ionescu.

Dar, ca lecție de istorie neînvățată, la fel ca în anii 1919-1920, și în România perioadei 2016-2019 interesele politice de moment vor fi penalizate de evoluția electorală a societății (Partidul Conservator își joacă ultimele cărți decizionale până în 1922, iar ALDE, care nu intră în Parlamentul European în urma alegerilor din mai 2019, caută o soluție de compromis în alianța cu Partidul Pro-România), iar cei care gestionează guvernarea la fel ca atunci și acum vor pierde parlamentarele. Partidul Național Liberal demonstrează stabilitatea tradiției istorice, supraviețuind și adaptându-se decizional în 1919 la fel ca în perioada 2016-2019.

Totuși, se poate „diagnostica” faptul că diferențele de valori, interese naționale și ideologii politice aplicate public sunt mari între actorii politici din Parlamentul României al anilor 1919-1920 și de după 2016. Interesele naționale, o strategie de țară (proiect de țară) clar asumată de toate formațiunile politice reprezentate în Legislativul României Mari sunt deasupra intereselor personale, provinciale, chiar dacă au loc anumite tensiuni. Rolul de arbitru politic al Casei Regale, precum și abilitatea politicianilor experimentați, cum ar fi Ionel Brătianu, Take Ionescu sau mareșalul Alexandru Averescu, dublată de simțul patriotico-pragmatic al celor veniți din zona austro-ungară, ca Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, Ion Nistor, sau tradițional-naționalistă din Basarabia (Daniel Ciugureanu, Ion Buzdugan sau Ion Inculeț) vor constitui avantajele echilibrului politic și social-economic al puterii care va da stabilitatea și bunăstarea existenței noului stat.

Spre deosebire de acei ani ai reînceputului parlamentarismului românesc, unde haosul instituțional putea fi inerent după un război dramatic și costisitor pentru România, în Legislativul actual grupurile de interese personale reprezintă un pericol. Din 2016 până astăzi, la nivel parlamentar nu se poate vorbi de un proiect de țară, comparativ cu 1919-1920, când în primul mandat parlamentar s-au reglat juridico-constituțional actele de unire din cursul anului 1918 și s-au stabilit